

Overheid en orgaandonatie: vrijheid of dwang?

Het afstaan van organen moet een ethisch vrije kwestie blijven, waarbij het 'nee' net als een 'ja' gerespecteerd dient te worden. Maar de overheid moet wel actief mensen oproepen om een keuze te maken en in te lichten over de gevolgen van hun keuzes.

Opinie

Hans Alderliesten

2016 was nog maar een paar dagen oud of het Centraal Bureau voor de Statistiek bracht de jaarlijkse cijfers over orgaandonatie naar buiten. Een kwart van de bevolking heeft inmiddels toestemming gegeven voor het gebruik van organen of weefsels na het overlijden. Van de volwassen Nederlanders staat 58 procent van de bevolking echter nog niet geregistreerd in het donorregister. Ruim duizend mensen staan op de wachtlijst voor een donororgaan. Ieder jaar sterven bijna 150 mensen omdat er niet op tijd een donor was, terwijl er wel een grote groep potentiële donoren is.

De cijfers van het CBS stroken met de inhoud van een e-mail die ik eind vorig jaar ontving van Europodonor, de Nederlandse stamceldonorbank. In 2015 ben ik stamceldonor geworden – uit volle overtuiging. Er is dankbaarheid voor de donoren die er zijn, maar ook zorg ten aanzien van de mensen die het nog niet zijn (of op een stamceldonor wachten).

In 2012 werd in het CDA over orgaandonatie gediscussieerd. Een motie die opriep tot het instellen van een actief donorregistratiesysteem haalde het op het congres, ondanks het negatieve preadvies van het partijbestuur. Zou orgaandonatie verplicht moeten worden? Of moet de overheid orgaandonatie juist stimuleren? Dit vraagstuk raakt zowel de faciliterende overheid als de verantwoordelijke samenleving.

D66

In Nederland zijn op dit moment alleen mensen donor die daar zelf bewust voor gekozen hebben. Dat betekent dat er nog geen actief donorregistratiesysteem is waarbij iedereen vanaf achttien jaar automatisch aangemerkt wordt als

donor, tenzij iemand daar expliciet bezwaar tegen maakt. D66-Kamerlid Pia Dijkstra heeft recent in de Kamer het voorstel geopperd om een dergelijk systeem in te voeren.

De vraag is of de stilzwijgende instemming van mensen bij een dergelijk systeem vertaald kan worden als toestemming. Wie mensen tot deze keuze dwingt (een contradictie in terminis!), neemt de menselijke autonomie onvoldoende serieus. Een lichaam is niet van de staat, daar kan en mag de overheid niet zomaar over beschikken. Het afstaan van organen moet wat mij betreft een ethisch vrije kwestie blijven, waarbij het 'nee' net als een 'ja' gerespecteerd dient te worden.

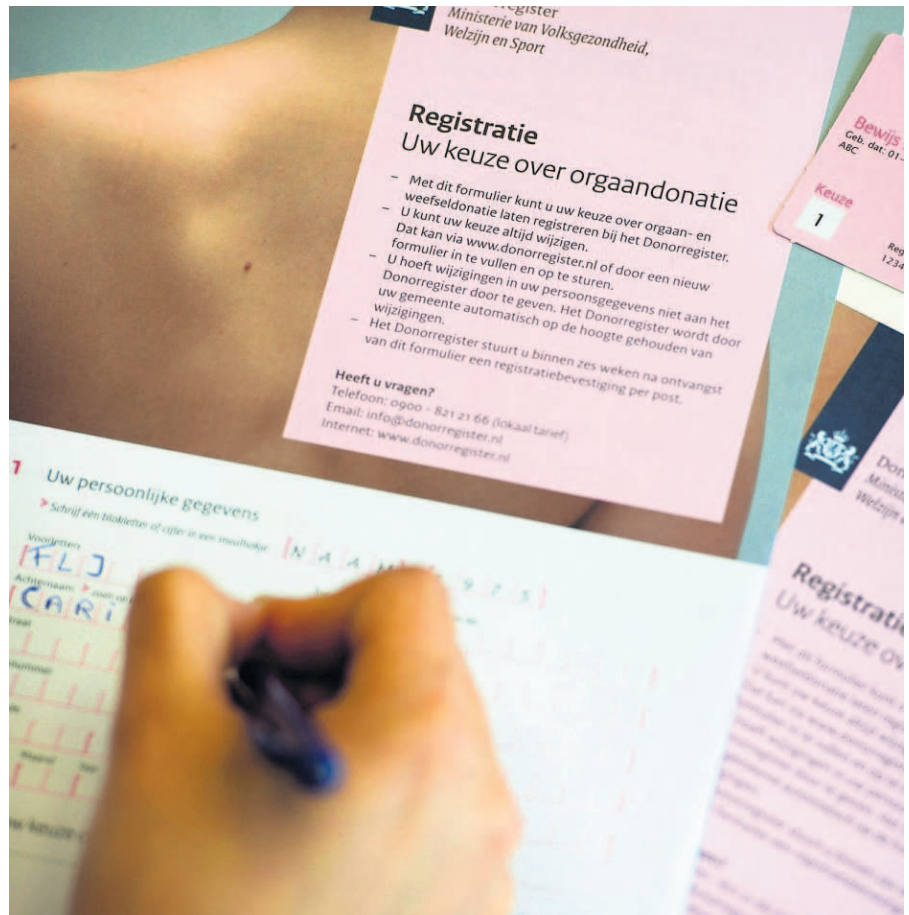
Autonomie

De discussie over orgaandonatie heeft dus met autonomie te maken. De gedachte van velen is dat ze zelf bepalen wat ze met hun lichaam doen – bij leven en na het leven. De keuze wat betreft orgaandonatie overlaten aan het individu heeft een keerzijde. Mensen zijn liever lui dan moe en denken eerder in termen van rechten dan plichten: je hebt recht op een orgaan, maar niet de plicht om er een af te staan.

Ik kan me niet voorstellen dat de mensen die niet in het donorregister staan, onverschillig zijn. De uitdaging is om deze onverschilligheid te overwinnen. Orgaandonatie heeft niet alleen betrekking op jou, maar vooral op de ander. Daarnaast zijn er ook mensen die een orgaan kregen, terwijl ze dachten nooit een donor nodig te hebben. Dit is een terecht punt dat ook in de campagne van de overheid (Donorweek 2015, Wordookdonor.nl) werd aangestipt.

Vrijwilligheid

Bewustwording in de samenleving is belangrijk. De overheid draagt de verantwoordelijkheid het goede voor het collectief na te streven. Zoals de overheid burgers oproept tot maatschappelijke participatie en

Registratieformulier voor donorregistratie. Roep mensen op om een keuze te maken en licht ze in over de gevolgen van hun keuzes. Foto: ANP

social engagement, zo kan de overheid ook burgers stimuleren tot het nemen van meer verantwoordelijkheid als het om orgaandonatie gaat. Daarbij zou de focus niet moeten liggen op stilzwijgende instemming, maar op vrijwilligheid.

Roep mensen op om een keuze te maken en licht ze in over de gevolgen van hun keuzes. Dit kan alleen als je ze laat zien dat er iets op het spel staat, namelijk de kwaliteit van leven in algemeenheid. Verantwoordelijkheid nemen kan ook zijn dat je de keuze aan je nabestaanden overlaat. De overheid kan daarbij het onderzoek naar orgaandonatie prioriteit geven en het proces dat bij een donatie in

Een lichaam is niet van de staat, daar kan en mag de overheid niet zomaar over beschikken

werking treedt optimaliseren.

Bij de bewustwordingscampagne zou met name moeten worden gekeken naar onderbelichte of achtergebleven groepen, bijvoorbeeld migranten en laagopgeleiden. Belangrijk is dat mensen op hun autonomie worden aangesproken: u kunt nu de keuze maken om de kwaliteit van leven positief te beïnvloeden. Delen is vermenigvuldigen – alleen donoren kennen deze vreugde, en met hen diegenen die dankzij een orgaan een 'tweede leven' ontvangen.

► Hans Alderliesten is voorzitter van de CDA-afdeling in Gouda en is werkzaam in het jeugdwerk